

TikTok – ulubiona aplikacja nastolatków

SYLWIA PAWŁOWSKA

Wiosną tego roku Polskę obiegł news, że prezydent Andrzej Duda założył konto na TikToku. Cóż to takiego? – zastanawiali się zarówno czytelnicy „Gazety Wyborczej”, jak i „Gazety Polskiej”. By się dowiedzieć, wystarczyło zapytać dzieci bądź wnuków, bo TikTok w ciągu ostatnich 2–3 lat szturmem zdobył serca i smartfony młodszych nastolatków w Polsce i na świecie.

Czym jest TikTok?

TikTok to dostępna na całym świecie platforma opierająca się na publikowanych przez użytkowników krótkich filmikach wideo (max. 60 sekund). Platforma dostępna jest poprzez aplikację na smartfonie – można wejść na nią na komputerze, tak jak na każdą inną stronę, ale jest to mniej więcej tak dziwne, jak jedzenie schabowego pałeczkami, bo pionowy format filmików i wszystkie funkcjonalności aplikacji skrojone są pod telefon komórkowy.

Łaska widzów i lajki na pstrym koniu jeżdżą, a TikTok nie jest wolny od hejtu, podobnie jak inne media społecznościowe.

Zawartość platformy to w 100% dzieło jej użytkowników. Aplikacja daje możliwość nagrywania króciutkich filmów z wybranym podkładem muzycznym oraz wieloma efektami: emotikonami, filtrami twarzy, naklejkami, efektami montażu i przejść między ujęciami.

Najpopularniejszy, najbardziej typowy dla tej aplikacji typ filmików to coś w rodzaju amatorskiej wersji video-clipu: twórca tańczy i udaje, że śpiewa do wybranej muzyki (tzw. lip-sync). Zobaczyć można także:

- stand-up – czyli występy komediowe;
 - pokazy – umiejętności tanecznych, sportowych, akrobatycznych podkrecone za pomocą efektownego montażu.
 - tutoriale – w przyspieszonym tempie pokazują jak coś ugotować, upiec, zrobić slajma, makijaż lub manicure.
- Najpopularniejsze tematy tiktoków to: śpiew i taniec, challenge, moda i kosmetyki, zwierzęta, sport, jedzenie.

Krótką historia TikToka

Aktualnie działający serwis powstał z połączenia dwóch aplikacji opartych na koncepcie nagrywania krótkich filmików przez użytkowników: TikToka popularnego zwłaszcza na rynku chińskim (pod nazwą Douyin) oraz musical.ly, który już kilka lat temu był bardzo popularny wśród amerykańskich i europejskich nastolatków.

Aplikacja musical.ly pierwotnie miała być aplikacją edukacyjną. Alex Zhu – jeden z jej twórców, obecnie członek zarządu ByteDance (właściciel TikToka) – wspomina, że w pewnym momencie napisanych było już wiele linijek informatycznych kodów, fundusze kończyły się i wiadomo było, że Cicada (bo tak miała nazywać się aplikacja) – to klapa. Widok grupy wygłupiających się, tańczących i robiących sobie zdjęcia nastolatków w słuchawkach na uszach zainspirował go do zmiany kierunku. Po dodaniu kilku funkcjonalności aplikacja okazała się świetnym narzędziem do tworzenia filmów, nie edukacyjnych, lecz zawierających to, co kochają nastolatki: muzykę, selfie, zabawę. Po trzech latach apka miała 200 mln użytkowników (bardzo atrakcyjnych z biznesowego punktu widzenia nastolatków z USA i Europy Zachodniej) i zainteresowała chińskiego giganta ByteDance, który zapłacił za nią niemal 1 mld dolarów, dołączając konta użytkowników musical.ly do własnej platformy.

W pierwszym kwartale 2020 r. TikTok był najczęściej pobieraną aplikacją na świecie, łączna liczba pobrań szacowana jest na 2 biliony. Sukcesy ByteDance zaniepokoiły nawet Donalda Trumpa, który grozi banem na terenie USA, argumentując, że chińska firma zajmuje się szpiegostwem: pod pozorem dostarczania niewinnej rozrywki gromadzi wiele wrażliwych danych na temat amerykańskich użytkowników. Realizując w ten sposób plan podboju świata przez Chiny, wcale nie za pomocą wielomilionowej armii terrakotowych Chińczyków czy broni biolo-

Ramka: Słowniczek TikToka:

- *tiktok* – krótki (najczęściej 15 sekundowy) filmik z wybranym przez nagrywającego podkładem dźwiękowym
- *lip-sync*, *lipsynkowanie* – udawanie, że się śpiewa,
- *transitions*, czyli przejścia – zmiany kadru, konieczne efektowne, np. w pierwszym ujęciu widzimy dziewczynę w wersji bez makijażu, która macha ręką przed twarzą, w następnym w pełnej stylizacji na kotka,
- *mirror* – efekt lustrzanego odbicia,
- *haul* – prezentowanie najnowszych zakupów,
- *beauty* – robienie się na bóstwo za pomocą zmiany ciuchów i makijażu,
- *slowmo* – nagranie w zwolnionym tempie,
- *challenge* – wyzwanie: nagranie filmu, który jest realizacją jakiegoś konkretnego zadania, uczestnicy często nominują do wykonania tego zadania innych użytkowników czy swoich znajomych.

gicznej w postaci wirusów, lecz przejmowania władzy nad umysłami i portfelami poprzez globalne cyfrowe produkty.

Kim są użytkownicy TikToka

Kiedy mówię moim dzieciom, że TikTok miał być apką edukacyjną, zarówno Młody (14 lat), jak Młoda (12 lat) odpowiadają ze śmiechem: „Oj, no to im nie wyszło!”.

Na tym kończy się zgodność między rodzeństwem, bo Młody uważa, że TikTok to „czyste zuo i rak Internetu, aplikacja dla ludzi bez mózgu”, Młoda zaś jest fanką, zaangażowaną użytkowniczką i staje się moją przewodniczką w tym mega dziwnym, dla osoby w średnim wieku, świecie. TikTok szczególnie trafia w gust dorastających dziewczyn (średni wiek użytkowniczkowski to 15 lat), zwłaszcza tych ze wsi i małych miast stając się ich oknem na wielki świat. Polscy użytkownicy TikToka to zdecydowanie częściej dziewczęta niż chłopcy i raczej młodsi niż starsze nastolatki, przy czym należy pamiętać, że część z nich rozpoczęła przygodę z aplikacją rok lub dwa lata temu i „starzeje” się razem z nią (tegoroczna średnia wieku użytkowników jest nieco wyższa niż w 2019 r.).

TikTok jest medium bardzo angażującym. Większość użytkowników regularnie sprawdza, co dzieje się w aplikacji, co zajmuje przeciętnie ponad 5 minut (dla porównania: średni czas trwania sesji na Instagramie to tylko półtorej minuty), w sumie poświęcając na TikToka około godziny dziennie. Liczna grupa korzysta z serwisu ponad godzinę dziennie.

Dzieje się tak, ponieważ mechanizmy uczenia maszynowego w aplikacji TikTok analizują każde wideo i śledzą wszystkie zachowania użytkownika, aby dostarczyć mu spersonalizowany, nigdy nie kończący się stream wideo, zoptymalizowany w celu utrzymania jego uwagi – algorytm TikToka proponuje nam to, co chcemy oglądać, nawet jeśli my sami jeszcze o tym nie wiemy, nieustannie ucząc się naszych preferencji.

To działa, bo blisko 80% polskich użytkowników korzysta z aplikacji od roku lub dłużej – TikTok im się nie nudzi.

Dlaczego TikTok jest tak popularny?

Autorzy polskich badań pytają użytkowników (a ja pytam Młodą), czemu lubią tę aplikację?

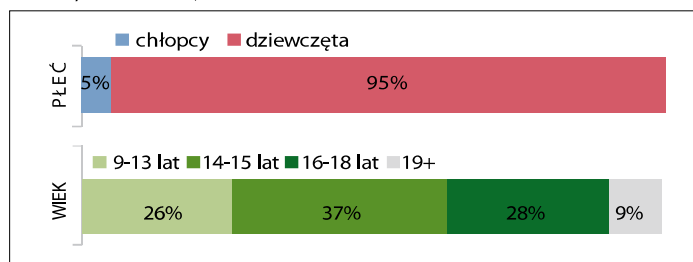
- „Jest to z muzyką, której nie ma w Instastories (filmiki na Instagramie)”.

Nastolatki z każdego pokolenia kochają muzykę i jest ona nieodłącznym tłem ich życia.

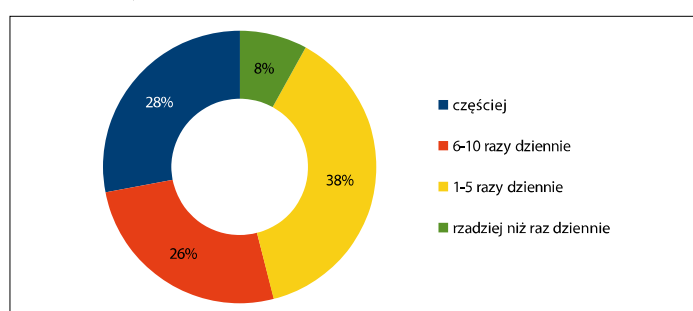
- „Kiedy się nudzę albo jestem zmęczona to oglądanie filmików jest po prostu przyjemne, można się zrelaksować i odpocząć, są zabawne”.

Mnie wydają się głupawe i pozbawione treści, ale czy nie taki powinien być „odmóżdżacz”? Ciąg filmów nigdy się nie kończy, a dobierający je algorytm działa... Ciekawość, co będzie dalej, powstrzymuje przed wyłączeniem aplikacji. To, że film jest tak krótki, że się kończy, zanim się zaczął, mnie

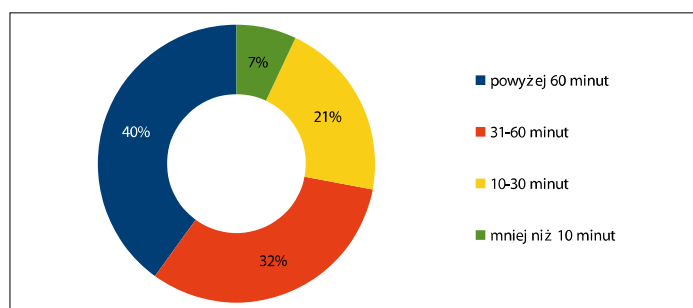
Wykres 1. Wiek i płeć polskich użytkowników TikToka (według danych GetHero ze stycznia 2020 r.).

Wykres 2. Jak często sprawdzasz TikToka? (według danych GetHero ze stycznia 2020 roku).

Wykres 3. Ile czasu dziennie spędzasz na TikToku? (według danych GetHero ze stycznia 2020 roku).

irytuje, ale jeśli prawdą jest, że przeciętny czas koncentracji uwagi na jednym bodźcu w pokoleniu Digitaly Natives (urodzeni po 1995 r.) wynosi 8 sekund, to ma to sens...

- „Bo na TikToku są ludzie tacy jak ja. I ja też mogę tam być, a nie tylko oglądać innych. Nagrywanie to wielka frajda”. „Każdy może stać się sławnym w 5 minut”.

YouTube bardzo skrócił dystans między twórcą a odbiorcą, ale ten dystans cały czas był. Trzeba było mieć pomysł na formę i treść, i bazowe umiejętności operatorskie pozwalające nagrać film nadający się do oglądania. TikTok jest znacznie bardziej demokratyczny, daje gotowe narzędzia, pozwalające nastolatce z przeciętnym modelem smartfona pobawić się w gwiazdę. Młoda czasami nagrywa *tiktoki* z koleżankami wracając ze szkoły. Dziewczyny wymyślają scenariusz, wybierają piosenkę, dzielą się rolami – współpracują – to doświadczenia w tym pokoleniu, które zbyt dużo czasu spędza sam na sam z ekranem, bardzo cenne. Licz-

Uzależnienia behawioralne

ba użytkowników jest ogromna i nie jest trudno pozyskać setki „polubieni”, nawet jeśli jest się kompletnym amatorem. Obecnie na TikToku działa większość znanych celebrytów, ale apka wykreowała swoje własne gwiazdy, które obserwują miliony nastolatków z całego świata. Dla wielu młodych ludzi serwis jest trampoliną do sławy, a także dużych dochodów. Najpopularniejsi zyskują status influencerów, którzy dostają pieniądze od producentów za pokazywanie w swoich filmikach ich marek i produktów (wykorzystane w artykule dane zostały zebrane przez firmy zajmujące się marketingiem i reklamą w cyfrowych mediach, między innymi także pośredniczą w kontaktach z influencerami).

- „Za kreatywność, trzeba być kreatywnym”, „Można pokazać innym swój talent”.

Obrońcy aplikacji często podnoszą argument, że stymuluje ona kreatywność młodych ludzi i zachęca do zdobywania nowych umiejętności, kiedy zaczynają kombinować, jak mogliby się zaprezentować, a utalentowane dzieciaki mogą pokazać swoje wyjątkowe kompetencje całemu światu. Aż 2/3 polskich użytkowników TikToka to aktywni twórcy publikujący swoje nagrania, a nie jedynie bierni widzowie.

- „To jest aplikacja gdzie można wyrazić siebie, swoje emocje”

„Real People. Real Videos (Prawdziwi ludzie. Prawdziwe filmy)” – tak brzmi motto TikToka. Zdjęcia i filmiki na Instagramie czy Youtube są upozowane i wypracowane, a tiktoki zdaniem fanów aplikacji są prawdziwsze i robione dla zabawy, mniej w nich „spinki”, a więcej „fanu”. Faktycznie nagrania są bardzo różne, jeżeli chodzi o poziom profesjonalizmu nagrania, zarówno zaplanowania, jak i wykonywania. Bycie autentycznym i wyrażanie emocji to niewątpliwie zachowania pożyteczne i pożądane, mające korzystny wpływ na kondycję psychiczną, choć oczywiście pojawia się pytanie, czy koniecznie trzeba to robić w mediach.

- „Na TikToku nie ma granic i barier. Ludzie z całego świata się tu spotykają”

Fakt, że serwis opiera swoje funkcje przede wszystkim na obrazie i muzyce, treści werbalne stawiając na dalszym planie, powoduje, że faktycznie, Polka może mieć fanów w Australii i subskrybować tiktokera z Hongkongu. Niewątpliwie całe międzynarodowe towarzystwo spotykające się na platformie ma pewien wspólny kod

kulturowy: muzyka, taniec, moda, zabawa. Oni wierzą, że dzięki temu, gdy dorosną nie będzie już konfliktów między państwami i na świecie zapanuje pokój.

- „Nie ma tam moich starych, i w ogóle dorosłych”.

Fakt, oni są na Facebooku. I kompletnie „nie czają” fenomenu TikToka. Jeśli masz więcej niż 25 lat jesteś za stary na ten serwis...

Cienie TikToka

Przeciwnicy aplikacji widzą to nieco inaczej. TikTok poprzez swoją zdolność do zaangażowania uwagi oraz mechanizm lajków wyjątkowo sprzyja uzależnieniu od tej aplikacji. Badania pokazują, że lajki mają przemożny wpływ na postrzeganie innych, jak i siebie samego, zwłaszcza w przypadku dzieci. Mózg nastolatka na widok lajków pod własnym wizerunkiem reaguje tak samo silnie jak na widok ukochanej, bliskiej osoby czy wiadomość o wygraniu znacznej sumy pieniędzy, aktywując układ nagrody i wydzielanie powiązanego z nim neurotransmitera (dopaminy). To struktura i substancja, które biorą udział w zachowaniach związanych z uzależnieniami (zarówno od alkoholu i narkotyków, jak i od zachowań). (Sherman i inni, 2016).

Długość (a raczej krótkość) filmików dramatycznie pogłębia trudności z koncentracją uwagi, które są poważną bolączką pokolenia cyfrowych nastolatków, podobnie jak skłonność do płytkiego, powierzchownego przetwarzania informacji i trudności w czytaniu ze zrozumieniem.

Kreatywność i talenty użytkowników są zdaniem krytyków TikToka przeważnie płytkie i ograniczone do sfery wizualnej: efektownego wyglądu i oprawy, atrakcyjnej fizyczności. W *lip-synach* niekiedy 10–11-letnie dziewczynki są wymalowane, wystrojone i przyjmują seksowne, prowokujące pozy naśladując dorosłe piosenkarki. W ten sposób aplikacja przyczynia się do seksualizacji dzieci, promuje konsumpcjonizm i kult atrakcyjnego ciała, będąc powodem nie tylko kompleksów i zahamowań, ale niekiedy także zaburzeń odżywiania czy depresji.

Łaska widzów i lajki na pstrym koniu jeżdżą, a TikTok nie jest wolny od hejtu, podobnie jak inne media społecznościowe. Za swój występ można dostać te ekscytujące lajki, które na chwilę pompują ego, ale także wyzwiska i szyderę. Jeśli był on sposobem na wyrażenie siebie i swoich emocji, to bardzo trudno sobie będzie z tym poradzić.

Niestety nie ma tam dorosłych, którzy troszczyliby się o bezpieczeństwo i komfort, ci którzy są, troszczą się zwykle o swoje cele (najczęściej finansowe). Dlatego warto, żebyśmy czasami tam zaglądali. Nie zabronię córce korzystać z TikToka, ale będą obserwować, co ogląda i co publikuje.

Bibliografia podana przez Autorkę dostępna jest w redakcji.

Autorka jest psychologiem klinicznym, absolwentką Wydziału Psychologii UW, psychologiem w szkołach Fundacji AlterEdu, mamą dwójki nastolatków.

Najpopularniejsi polscy tiktokerzy:

Mary @jeleniewska
9.9M Followers
243.8M Likes

Marley @marlenasojka
7.4M Followers
197.5M Likes

Sabina Pawlik @sabinitta
5.4M Followers
139.3M Likes

